

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО УПРАВЛІНЦЯ

У статті розглядаються теоретичні засади творчого розвитку особистості студента у вищому навчальному закладі управлінської спрямованості. Автор розкриває сутність поняття «креативна особистість» і визначає складові особистісної креативності майбутнього управлінця як суб'єкта педагогічної взаємодії.

Ключові слова: творчість, креативність, креативна особистість, дивергентне мислення, ковергентне мислення, емпатія.

Постановка проблеми. В умовах динамічних перетворень в усіх галузях людської діяльності особливої значущості набуває потреба формування творчої, нестандартно-мислячої, креативної особистості, яка здатна не лише засвоювати, але й впроваджувати інновації в різних сферах життєдіяльності людини. Саме така особистість є найбільшою цінністю в усіх країнах і, безумовно, в тому числі для незалежної України проблема розвитку творчих здібностей, активізації творчої діяльності її громадян набуває пріоритетного значення.

Актуальність обраної теми полягає в необхідності створення умов для становлення універсальної держави як постінформаційної, високорозвинутої, здатної розробляти та впроваджувати високі технології. Це можливо завдяки підготовці нового покоління спеціалістів, формування яких, у першу чергу, відбувається у вищих навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Креативність, як одна з необхідних умов становлення майбутніх фахівців досліджується в роботах В.А. Сластьоніна, Є.Н. Шиянова. Різні форми й методи залучення майбутніх фахівців до творчої навчальної діяльності представлені в працях В.І. Андрєєва, С.Н. Архангельського, Ю.Н. Кулюткіна. Деякі аспекти проблеми розвитку творчої особистості були досліджені С.А. Гармаш, О.К. Любчук, П.Г. Давидова, М.А. Мудрак.

Висвітлення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз наукових праць показує, що на сьогодні накопичений значний теоретичний матеріал, що дозволяє розробляти й впроваджувати різні технології розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців. Однак залишається недостатньо вивченим аспект становлення креативної особистості студента-майбутнього управлінця у процесі його навчання у вищому навчальному закладі.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є висвітлення теоретичних засад становлення креативної особистості майбутнього управлінця у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Творчість являє собою тип діяльності, який створює якісно нові матеріальні і духовні цінності або висуває нові, ефективніші способи розв'язання тих чи інших наукових, технічних, соціальних та інших проблем. У філософському енциклопедичному словнику творчість визначається як "діяльність, яка породжує щось якісно нове, чого ніколи раніше не було".

Сутність творчого акту, творчих здібностей різні дослідники розкривають з різних сторін. Узагальнені їх погляди представлені у таблиці 1.

Виділення ж універсальної творчої здібності, названої креативністю (від англійського *creativity*), пов'язане з ім'ям Дж. Гілфорда, який запропонував трифакторну модель інтелекту. Гілфорд вказав на принципову різницю двох типів мислительних операцій. Мислення, спрямоване на знаходження єдиного правильного вирішення задачі, було назване конвергентним. Тип мислення, яке іде в різноманітних напрямках, шукає рішення різноманітними шляхами, названий дивергентним [6].

Сутність творчого акту, творчих здібностей особистості у концепціях зарубіжних і вітчизняних науковців

Дослідники	Визначення поняття “креативність”
Barron	- це здібність привносити щось нове у досвід
Torrance	- це здібність усвідомлювати проблеми і протиріччя
Wallach	- це здібність породжувати оригінальні ідеї в умовах постановки нових проблем
Guilford	- це здібність відмовитися від стереотипних способів мислення
Е.Фромм	- це здібність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це спрямованість на відкриття нового і здібність до глибокого усвідомлення свого досвіду
Едвар де Боно	- це “здібність думати навколо” (Боно в якості творчого мислення ропонує розглядати латеральне – буквально “бокове” – мислення)
Поль Торренс	- це здібність до загостреного сприйняття недоліків, прогалин в знаннях, чуттєвість до дисгармонії
Sternberg	- це здібність йти на розумний ризик, готовність переборювати перешкоди, внутрішню мотивацію, толерантність до невизначеності, готовність протистояти думці оточуючих

Дивергентним (від лат. *divergentis* – той, що розходить у різні сторони) у психології називають альтернативне мислення, що відступає від логіки. Дивергентна задача – це задача, що має не одну, а багато вірних відповідей. Звичайно, що саме цей вид мислення зазвичай кваліфікується як творчий – даний вид мислення тісно пов'язан з уявою та є засобом народження великої кількості різноманітних, оригінальних ідей.

Полярним по відношенню до дивергентного виступає *конвергентне мислення* (від лат. *convergentis* – той, що сходиться), або, інакше кажучи, логічне, послідовне, односпрямоване. Воно активізується у задачах, що мають одну вірну відповідь, причому ця відповідь, як правило, може бути логічно виведена з самих умов. Задачі такого роду мають жорстку структуру, їх вирішення досягається шляхом використання певних правил, алгоритмів та схем. Цей вид мислення використовується за межами освітніх установ.

Дивергентне мислення може привести до несподіваних, непередбачуваних висновків і результатів. Хоча доповідь Гілфорда як президента Американської асоціації психологів називалася “Креативність” (Guilford, 1950), з плином часу психологи стали розуміти креативність і дивергентне мислення майже як синоніми (Cropley, 1999).

Як відомо, слово «креативність» походить від латинського *creatio* – творення. Креативністю була названа здатність генерувати незвичайні ідеї, відхилитися від традиційної (шаблонної) схеми мислення, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

Дж. Гілфорд виділив чотири основних параметри креативності: оригінальність (здатність продукувати незвичні відповіді), продуктивність (здатність до генерування великої кількості ідей), гнучкість (здатність до легкого переключення і висунення різноманітних ідей із різноманітних сфер знань і досвіду), біжучість (здатність розпізнавати ідеї) [6].

Деякі експерти в області креативності досліджують креативне мислення лише за параметром біжучості.

За визначенням Е. Фромма, креативність – це здатність здивовуватися, відшукувати рішення у нестандартній ситуації, орієнтація на нове та вміння глибоко усвідомлювати власний досвід [4].

До інтелектуальних корелятивів креативності належать інтуїція, вигадка, передбачення, фантазія, скептицизм, критичність, високий рівень активності в розумовій, творчій, музично-виконавській діяльності.

До мотиваційних особливостей «креативів» зараховують: прагнення до самого процесу творчості, до володіння фактами і новою інформацією, до відкриттів, до встановлення закономірностей, узагальнень, духовного поступу, до співробітництва, самовираження і самоствердження, захопленість змістом діяльності, схильність до аналізу і синтезу: бажання тривалий час залишатися на самоті, замислюватися, розвиненість естетичних почуттів.

Отже, аналіз теоретичних засад характеристик креативної особистості дає можливість сформулювати наступне поняття.

Креативна особистість – це особистість, якій притаманна яскрава саморегуляція сприйняття, спрямованість на вирішення проблеми будь якої складності, високий рівень зосередженості та наявність полярних точок зору на одну і ту ж проблему, гнучкість, оригінальність, швидке адаптування та прийняття ефективних рішень і головне – моральна стійкість.

Безумовно, креативи можуть бути схильні до фрустраційних станів, але ступень цієї схильності яскраво відрізняє їх від інших творчих особистостей. Креативна особистість є більш стійкою та гнучкою.

Люди, які володіють креативним мисленням мають живу уяву. Вони можуть швидко генерувати велику кількість ідей. Ще більш важливо, що уява дозволяє їм бачити нові зв'язки між речами, а цікавість веде їх до відкриттів. Креативи дають незвичайні відповіді на питання й оригінально інтерпретують події. І, звичайно, креативні люди - гнучкі. Вони легко перемикаються й намагаються знайти новий підхід до рішення проблем, одержуючи задоволення від нових складних проблем.

Всі ці властивості є невідмінними складовими успішної та продуктивної діяльності менеджера, адже управлінська справа базується на постійному вирішенні різноманітних питань та проблем, рівень складності яких коливається від досить легких до, на перший погляд, таких, які неможливо вирішити. Але менеджеру-креативу це вдається, зокрема, завдяки дивергентному мисленню.

І, нарешті, креативним людям характерна здатність до емпатії. Для них легко "почувати почуттями, щоб відчувати почуття", чи йде мова про людей, тварин або неживі предмети. Їхня теплота проявляється в почутті гумору й вони часто вносять гумор у ситуації, які більшість людей розглядають як неприйнятні для гумору.

Наявність відповідної складової особистості менеджера також не є дивною. Адже продуктивне функціонування організації можливе лише у разі злагоджених відносин у робочому колективі. А настрої колективу, відносини працівників в ньому на пряму залежать від поведінки менеджера.

Креативне мислення - це один з найважливіших інструментів сучасного менеджера, що здійснює головні функції керування (планування, організацію, мотивацію й контроль). Разом з тим - це інструмент дуже делікатної, потребуючої уваги, а головне - цілеспрямованого виховання.

Креативне мислення припускає прокладку нових шляхів до мети, які досі були невідомі суб'єктові діяльності. Ці шляхи можуть бути виткані із зовсім нових елементів думки, а також зібрані в оновлених ланцюжках із уже, що зустрічалися структур. Креативне мислення припускає розумову концентрацію на проблемі й зосередження на ній інтелектуальних зусиль.

Кожна людина повинна розвивати в собі вміння, навички та здібності до креативного мислення, яку не тільки підвищить її загальний творчий потенціал, але й дасть конкретні інструменти, за допомогою яких вона зможе створити щось нове, продуктивне [5].

Висновок. Отже, підводячи підсумки, слід зазначити, що сьогодні креативне мислення становиться базовою компетенцією сучасного менеджера. Виховуючи майбутнього управлінця, викладач має пам'ятати це і будувати методику викладання свого предмету таким чином, щоб всебічно сприяти розвитку креативної особистості. Естетичне виховання, сприяння розширенню кругозору студента, ознайомлення студентів з сучасними

методиками розвитку особистісної креативності фахівців-менеджерів та використання даних методик на власних заняттях, формування у студента емоційної сили, впевненості, відкритості мислення тощо – все це в сумі сьогодні виступає потужним інструментом виховання креативної особистості студента в руках викладача вищого навчального закладу.

Література:

1. Гармаш С.А. Развитие творчих здібностей студентів у навчально-виховній діяльності // Збірник наукових праць ДонДУУ: «Філософські та психолого-педагогічні засади управління»: серія «Філософія, психологія, педагогіка», т. VI, вип. 3. – Донецьк: ДонДУУ, 2007.
2. Лук А.Н. Мышление и творчество. - М.: Политиздат., 1978. - 98 с.
3. Любчук О.К. Психолого-педагогічні умови становлення студента суб'єктом педагогічної взаємодії.
4. Матюша В., Любчук О.К. Особенности становления личностной креативности у студентов-магистров.
5. Мерник Ю.С., Гармаш С.А. Креативне мислення особистості.
6. Мудрак М.А. Теоретичні засади творчого розвитку особистості: психолого-педагогічний аналіз.

Надійшла до редколегії 23.04.2010

Цыкало В.Д. Теоретические основы становления креативной личности будущего управленца

В статье рассматриваются теоретические основы творческого развития личности студента в высшем учебном заведении управленческой направленности. Автор раскрывает сущность понятия «креативная личность» и определяет составляющие личностной креативности будущего управленца как субъекта педагогического взаимодействия.

Ключевые слова: творчество, креативность, креативная личность, дивергентное мышление, конвергентное мышление, эмпатия.

Sukalo V.D. Theoretical bases of becoming of креативной personality of future управленца

In the article the theoretical basis of development of creativity of the student's personality at the university of management are considered. The author reveals the essence of the concept "the creative personality" and defines the components of the creative personality of a future manager as a subject of pedagogical interaction.

Key words: creativity, creative personality, divergent thinking, convergent thinking, empathy.